Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

SHIFT

SHIFT REKOMENDACIJOS POLITIKOS FORMUOTOJAMS

shift.eduprojects.eu

Praktiniai siūlymai švietimo, jaunimo ir savivaldybių politikai

Politikos rekomendacijos | Lietuva, Latvija, Graikija | 2026 m. spalis

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Šis kūrinys atspindi tik autoriaus nuomonę, todėl Nacionalinė agentūra ir Europos Komisija negali būti laikomos atsakingomis už jame pateiktą informaciją.

Apie SHIFT projektą

SHIFT – tvarių mados įpročių ugdymo iniciatyva, pasitelkiant skaitmeninius įgūdžius – yra Erasmus+ mažos apimties partnerystės projektas jaunimo srityje. Projektu siekiama stiprinti jaunų žmonių, ypač turinčių mažiau galimybių, žaliuosius įgūdžius, skaitmeninį raštingumą ir aktyvų dalyvavimą. Tam pasitelkiama tvari mada, drabužių atnaujinimas, bendruomeninės veiklos ir pačių jaunuolių inicijuotos idėjos.

SHIFT metodologija padeda su jaunimu dirbantiems specialistams veikti trimis kryptimis: tekstilės naudojimo ir tvarios mados, skaitmeninių priemonių jaunimo įtraukimui bei bendruomenės kūrimo. Tinklalaidės, vaizdo įrašai ir vietos veiklos suteikia jaunuoliams galimybę mokytis, išsakyti savo požiūrį ir veikti kartu su kitais. Šiose rekomendacijose projekto patirtis paverčiama praktiniais siūlymais viešojo sektoriaus institucijoms, mokykloms, jaunimo organizacijoms ir bendruomenėms.

Projekto partneriai

Balsių bendruomenė (Lietuva), Young Folks LV (Latvija) ir Innovation Frontiers IKE (Graikija).

Santrauka

Šiame dokumente siūloma, kaip jaunimo, švietimo, savivaldybių ir aplinkosaugos priemonėse stiprinti jaunų žmonių žaliuosius, skaitmeninius ir bendruomeniškumo įgūdžius. Pagrindinė išvada: vienkartinių renginių nepakanka. Reikia nuolatinių veiklų, aiškaus jaunimo vaidmens, mažų ir lengvai pasiekiamų finansavimo priemonių, patalpų, įrankių, kalbinės pagalbos ir specialistų įsitraukimo organizuojant veiklas.

Rekomendacijos remiasi SHIFT projekto patirtimi Lietuvoje, Latvijoje ir Graikijoje. Lietuvoje svarbiausias pavyzdys yra bendruomeninis modelis, jungiantis tekstilės dirbtuves, vizitus į socialinį verslą vykdančias organizacijas, jaunimo kuriamas tinklalaides ir kitą medijų turinį. Latvijoje išryškėjo kalbinės pagalbos, skaitmeninės tapatybės ir aiškaus vaidmens veiklose

poreikis tautinių mažumų, migrantų ir pabėgėlių jaunimui. Graikijoje svarbiausia jungti mokyklų ir universitetų tarybas, savivaldybių erdves, NVO patirtį ir aiškią viešai pateikiamą informaciją.

Dokumente pateikiama vienuolika rekomendacijų. Kiekviena jų nurodo praktinį veiksmą, galimą atsakingą instituciją ir ryšį su projekto patirtimi. Rekomendacijos gali būti taikomos vykdant esamas jaunimo, neformaliojo ugdymo, savivaldybių bendruomenių, skaitmeninių įgūdžių ir aplinkosauginio švietimo priemones.

Siūlomas taikymo principas: kiekviena priemonė turėtų aiškiai nurodyti atsakingą instituciją, finansuojamas išlaidas, dalyvio kelią, reikalingus partnerius ir rezultatą, kurį galima patikrinti. Taip rekomendacijos tampa ne bendrais siekiais, o veiksmų planu, kurį galima įtraukti į kvietimus, savivaldybių programas ar neformaliojo ugdymo priemones.

Rekomendacijų kontekstas

Ši dalis paaiškina, kokia projekto patirtis, partnerių įžvalgos ir Europos politikos kryptys buvo naudojamos rengiant rekomendacijas. Ji padeda suprasti, kodėl siūlomos būtent tokios priemonės ir kaip jos siejasi su realiais jaunimo, bendruomenių ir organizacijų poreikiais Lietuvoje, Latvijoje ir Graikijoje.

SHIFT projekto veiklų pamokos

SHIFT metodologija jungia tris temas: tekstilės naudojimą ir tvarią madą, skaitmenines priemones jaunimo įtraukimui ir bendruomenės kūrimą. Balsių bendruomenė, Young Folks LV ir Innovation Frontiers IKE šias temas papildo skirtinga praktine patirtimi Lietuvoje, Latvijoje ir Graikijoje. Projekto veiklos parodė, kad šios temos geriausiai veikia tada, kai jauni žmonės gauna konkrečią užduotį: pataisyti ar pritaikyti daiktą, parengti tinklalaidę, sukurti trumpą gidą, pristatyti bendruomenės idėją arba suorganizuoti mažos apimties veiklą. Šalių aprašymuose šie praktiniai pavyzdžiai siejami su partnerių įvardytais paramos poreikiais ir padeda parodyti, kokių pokyčių galėtų imtis viešojo sektoriaus institucijos.

Kaip projekto patirtį paversti praktiniais sprendimais

Projekto patirtis turėtų būti perkeliama į konkrečius sprendimus, kurie padeda pašalinti realias dalyvavimo kliūtis. Pavyzdžiui, jei jaunas žmogus negali atvykti į veiklą, reikia numatyti kelionės išlaidų padengimą. Jei jam sunku suprasti kvietimą ar registracijos formą, reikia kalbinės pagalbos ar konsultacijos. Jei organizacija turi įrankių, bet neturi žmogaus, kuris juos prižiūrėtų ir mokytų jais naudotis, reikia finansuoti specialisto įsitraukimą. Jei jaunuoliai turi idėją, bet projekto paraiškos forma jiems per sudėtinga, reikia mentoriaus pagalbos ar paprastesnės paraiškos formos.

Įvairios organizacijos gali atlikti skirtingus vaidmenis. Vienos gali suteikti mokymosi medžiagos, kitos – priimti jaunimą vizitui, pravesti užsiėmimą su ekspertu, padėti suprasti teikiamas paslaugas ar prisidėti prie tinklalaidės ir medijų kūrimo veiklų. Lietuvos SHIFT veiklose jaunimas susitiko su aplinkosaugos iniciatyvos ir socialinių įmonių atstovais, dalyvavo praktinėse rūšiavimo

veiklose, kalbėjosi su organizacijų steigėjais ir šią patirtį galėjo panaudoti kurdami tinklalaides ar vaizdo įrašus. Latvijos ir Graikijos partneriai taip pat pateikia pavyzdžių, kokios organizacijos, bendruomenės erdvės ir skaitmeninio mokymosi paslaugos galėtų būti įtrauktos į būsimas jaunimo žaliųjų, skaitmeninių ir bendruomeninių įgūdžių veiklas. Šie pavyzdžiai rodo, kad tokios veiklos gali remtis ne tik projekto partneriais, bet ir platesniu vietos organizacijų bei paslaugų tinklu. Svarbu, kad kiekvienas vizitas, svečio užsiėmimas ar kursas būtų planuojamas iš anksto, susitariant su konkrečia organizacija dėl jos vaidmens, veiklos turinio, laiko, vietos ir reikalingų išteklių.

Europos politikos kontekstas

ES jaunimo strategija suteikia pagrindą įtraukti jaunus žmones į sprendimų priėmimą. Tarybos rekomendacija dėl mokymosi žaliosios pertvarkos ir darnaus vystymosi srityje bei GreenComp palaiko praktinį tvarumo mokymąsi. SHIFT projekte šie tikslai įgyja labai konkrečią formą: dalyviai siūlo bendruomenės idėjas, taiso tekstilės gaminius ir kalbasi apie vartojimo įpročius. [1,2,3]

Skaitmeninio švietimo veiksmų planas ir DigiComp suteikia pagrindą kryptingam skaitmeniniam mokymuisi. SHIFT tinklalaidės ir vaizdo įrašai šį mokymąsi susieja su dalyviams svarbiomis užduotimis: klausimų rengimu, interviu, tvarumo temų paaiškinimu. ES tvarios ir žiedinės tekstilės strategija taip pat pagrindžia dėmesį ilgesniam naudojimui, taisymui ir pakartotiniam naudojimui. [4,5,6]

Lietuva

Patirtis ir mokymosi poreikiai

Balsių bendruomenės penkių dienų jaunimo stovykla Lietuvoje apjungė su tekstile susijusias užduotis, medijų kūrimo veiklas ir bendruomenės idėjas. Ji prasidėjo komandinėmis veiklomis, pokalbiais apie drabužių vartojimo įpročius ir tekstilės meno darbais. Užsiėmimas su Giedriumi Buču ir Egle Abugelyte-Lukšiene atsakingą vartojimą susiejo su praktiniu tekstilės darbu. Dalyviai lankėsi Mažeikių rajono socialinėse įmonėse, sužinojo, kaip rūšiuojami nereikalingi daiktai, dalyvavo viktorinoje ir patys padėjo rūšiuoti drabužius, batus, knygas bei žurnalus. Jie kalbino aplinkosaugos specialistus ir socialinių įmonių kūrėjus, įrašė tinklalaides. Vėliau aptarė, ką reiškia terminai „ekologiškas“, „žalias“ ir „tvarus“, siuvo iš audinių atraižų ir kūrė idealios bendruomenės vaizdinį. Tokia veiklų seka padėjo dalyviams pirmiausia kelti klausimus, o paskui kitiems perduoti tai, ką sužinojo.

Paskutinę dieną dalyviai pristatė užbaigtus tekstilės kūrinius ir bendruomeninių veiklų idėjas, aptarė savo patirtį ir gavo Youthpass pažymėjimus. Be stovyklos, Balsių bendruomenė organizavo drabužių mainus ir bendruomenines siuvimo dirbtuves, kuriose jauni žmonės kartu su gyventojais kūrė tekstilės darbus ir taisė jau sukurtas skulptūras. Tai parodė kelis tos pačios praktinės aplinkos panaudojimo būdus: pratęsti daikto naudojimą, mokytis kūrybinio įgūdžio ir veikti kartu bendruomenėje.

Projekto metu jauni žmonės ne tik sužinojo apie greitąją madą, tekstilės atliekas ir aplinkosaugą, bet ir praktiškai išbandė, kaip tekstilės likučiai gali būti naudojami kūrybiškai. Jie siuvo, kūrė tekstilės darbus, gamino žaisliukus gyvūnų prieglaudoms, kalbino specialistus, kūrė vaizdo įrašus ir tinklalaides. Tokia veikla padėjo ugdyti žaliąjį mąstymą, siuvimo, bendravimo, kūrybinio tyrinėjimo ir skaitmeninius įgūdžius. Svarbu tai, kad pokytis neliko tik teorinis: po projekto jauni žmonės drąsiau kalba apie drabužių vartojimą, lengviau keičiasi drabužiais tarpusavyje ir geriau supranta, kaip maži kasdieniai pasirinkimai gali prisidėti prie tvaresnio gyvenimo.

Balsių bendruomenei projektas padėjo ne tik papuošti aplinką ir įgyvendinti kūrybines veiklas, bet ir pasiūlyti vietos jaunimui daugiau prasmingų užsiėmimų. Veiklos parodė, kad jaunimui reikia praktinių, kūrybinių ir bendrystę kuriančių formatų, ypač siuvimo ir tekstilės pakartotinio naudojimo dirbtuvių. Projektas taip pat sustiprino vietos ryšius su kitomis organizacijomis ir padėjo kurti teigiamą bendruomenės įvaizdį tvarumo srityje.

Lietuvos patirtis rodo, kad stiprus bendruomeninis pavyzdys gali greitai sukurti matomą rezultatą, tačiau vien projekto entuziazmo ilgalaikiam veikimui nepakanka. Kad tokios veiklos tęstųsi, savivaldybės ir mokyklos turėtų numatyti paprastą paramą bendruomenėms: erdvę, įrankių saugojimą, medžiagas, mentoriaus ar jaunimo darbuotojo laiką ir galimybę veiklą kartoti kelis kartus per metus. Tokia parama padėtų tekstilės dirbtuvėms, drabužių mainams, vizitams ir jaunimo medijų užduotims tapti reguliaria vietos praktika, o ne vienkartiniu projekto renginiu.

Vietos organizacijos ir bendradarbiavimo galimybės

„Išsaugokime Baltiją“ yra aplinkosaugos iniciatyva, skleidžianti žinias apie aplinkos apsaugą, o „Dirbinyčia“ ir „Būk su manimi“ – socialinės įmonės, dirbančios tekstilės pakartotinio naudojimo srityje. [7,8,9] Lietuvos SHIFT veiklose šie partneriai prisidėjo vesdami užsiėmimą su ekspertu, suteikdami praktinės rūšiavimo patirties ir dalydamiesi interviu kuriamai tinklalaidei. Šie pavyzdžiai gali būti naudingi rengiant būsimus užsiėmimus. Tolesnis bendradarbiavimas galėtų apimti dirbtuves, vizitus į įvairias organizacijas, diskusijas ir jaunimo sukurtus tinklalaidės ar vaizdo įrašus.

Balsių bendruomenė įvardija savivaldybių jaunimo reikalų tarybas kaip esamą kanalą, jungiantį jaunus žmones, jaunimo organizacijas ir savivaldybių atstovus. Tačiau šis kanalas ne visada pasiekia tuos jaunus žmones, kurie dar nėra aktyvūs organizacijose, todėl tikslinga pasitelkti ir mokyklas.

Šį klausimą galima tiesiogiai paversti politikos priemone: savivaldybių jaunimo reikalų koordinatoriai galėtų turėti aiškų būdą surinkti ne tik organizuoto jaunimo, bet ir mažiau aktyvių jaunuolių nuomonę. Tam tiktų trumpi susitikimai mokyklose, bibliotekose, bendruomenių namuose ar neformaliose jaunimo susibūrimo vietose. Svarbu, kad jaunas žmogus galėtų pateikti idėją ar problemą neprivalėdamas iš karto tapti organizacijos nariu ar kalbėti oficialiame posėdyje.

Kokios paramos reikia

Balsių bendruomenė išreiškia poreikį mokymosi priemonėms lietuvių kalba ir praktinio pasirengimo jaunimo darbuotojams, kurie tas priemones naudos. Bendradarbiavimas su kūrėjais ir taisymo specialistais suteiktų bendruomeninėms organizacijoms mokymosi pagalbą tada, kai jos reikia. Stovyklos galėtų būti taikomos skirtingo amžiaus grupėms, parenkant tinkamą užduotį ir skiriant laiko jai atlikti. Darbas su tekstile turėtų būti susietas su kasdieniu drabužių naudojimu, kad užsiėmimas turėtų aiškų tikslą, platesnį nei tik daikto pagaminimas. Praktiniai drabužių priežiūros prioritetai pateikiami rekomendacijoje Nr. 3.

Kaip pažymi Balsių bendruomenė, darnus vystymasis ir skaitmeninė kompetencija jau turi vietą Lietuvos mokyklų ugdymo programose. Partneris atskiria šį formalų pagrindą nuo realios galimybės praktikuotis jaunimo darbe. Mokykloje jauni žmonės galėtų aptarti drabužių vartojimo įpročius, o bendruomeninėse veiklose šias žinias pritaikyti praktiškai: taisyti drabužius, kurti trumpą skaitmeninį gidą ar dalyvauti vietos drabužių mainuose. Todėl Lietuvos prioritetas yra tęstinumas tarp aplinkų, kai praktinis mokymasis prieinamas ne tik vienoje stovykloje ar mokyklos pamokoje.

Praktiškai tai reiškia, kad mokykla galėtų suteikti teminį pagrindą, o bendruomenė ar NVO - vietą, meistrą, realią užduotį ir ryšį su vietos organizacijomis. Pavyzdžiui, mokiniai pamokoje aptaria tekstilės vartojimą, bendruomenės dirbtuvėse pataiso ar pritaiko drabužį, o vėliau parengia trumpą gidą, tinklalaidę ar vaizdo įrašą kitiems. Tokia seka padeda sujungti formalųjį ugdymą, neformalųjį mokymąsi ir vietos bendruomenės veiklą.

Mokymasis tarp kartų bendruomenėje

Bendruomeninės dirbtuvės taip pat siūlo dvikryptį mokymosi modelį. Gyventojai gali dalytis siuvimo ir taisymo žiniomis, o jauni žmonės gali padėti sukurti trumpą video įrašą arba paaiškinti, kaip naudotis skaitmeniniais įrankiais. Kiekvienas žmogus prisideda pamokydamas vienas kitą. Šie įgūdžių mainai siūlomi kaip būdas kurti pasitikėjimą, pasitelkiant komandinį darbą. Kituose mokymuose būtų galima padaryti abu vaidmenis matomus, kad vyresni gyventojai nebūtų laikomi tik instruktoriais, o jauni žmonės tik besimokančiaisiais.

Latvija

Patirtis ir mokymosi poreikiai

Young Folks LV įvardija drabužių mainus, taisymo kavines ir atnaujinimo dirbtuves, kurios SHIFT projekte tapo praktiniu būdu kalbėti apie tvarumą ir bendruomeninę veiklą. Iki SHIFT organizacija nebuvo vykdžiusi atskiros programos apie tekstilės atliekas ar drabužių vartojimą. Gaminimas, taisymas ir mainai suteikė dalyviams bendrą užduotį, kuriai reikėjo mažiau kalbinių gebėjimų nei diskusijomis paremtam susitikimui. Partneris taip pat įvardija poreikį naujai atvykusiems dalyviams paaiškinti vietos dėvėtų daiktų, dovanojimo ir mainų praktikas. Net žmogui, kuris moka pataisyti daiktą, gali prireikti pagalbos surandant tinkamą vietą jį iškeisti ar paaukoti.

Latvijos partnerio patirtis rodo, kad projektas gali keisti ir pačios organizacijos kasdienę praktiką. Projekto metu atsirado tekstilės surinkimo dėžės, surinkta tekstilė pradėta naudoti rankdarbiams, o dalyviai susipažino su „Vinted“ programėle kaip vienu iš drabužių pakartotinio naudojimo būdų. Organizacija taip pat pradėjo daugiau dėmesio skirti atliekų rūšiavimui, mažino popieriaus naudojimą, rinkosi skaitmeninius įrankius ir dalį veiklų organizavo gamtoje. Tokios praktikos stiprina ryšį su gamta ir padeda tvarumą suprasti ne kaip atskirą temą, o kaip kasdienį veikimo būdą.

Young Folks LV dirba su ilgiau šalyje gyvenančiomis kalbinėmis mažumomis ir su neseniai atvykusiais jaunais žmonėmis iš Ukrainos, Baltarusijos, Rusijos ir kitų šalių. Organizacija nurodo, kad dalis jų tuo pat metu mokosi dalyvauti latviškai kalbančiose mokyklose ir naudotis viešosiomis paslaugomis, bandydami susikurti vietos bendraamžių ratą. Darbas ne visą darbo dieną, brolių ar seserų priežiūra ir pagalba tėvams išverčiant tekstus iš latvių kalbos gali sumažinti laiką, liekantį jaunimo veikloms. Neaiškumas dėl šeimos buvimo šalyje trukmės taip pat gali apsunkinti ilgalaikį įsipareigojimą. Partneris nurodo, kad tinklalaidės ir vaizdo įrašai padėjo sudominti paauglius, kuriems patiko praktinės veiklos, o drabužių mainai kūrė ryšius tarp skirtingų kalbinių ir etninių grupių.

Latvijos partnerių pateikta informacija rodo, kad dalyvavimo problema nėra vien jaunų žmonių motyvacijos klausimas. Esami dalyvavimo kanalai dažnai veikia latvių kalba ir remiasi prielaida, kad jaunas žmogus jau pažįsta sistemą, moka kreiptis į instituciją ir jaučiasi pakankamai saugiai kalbėdamas viešai. Todėl politikos priemonėse reikėtų aiškiai numatyti aktyvų kvietimą per patikimas organizacijas, daugiakalbę informaciją ir pasirengimą prieš susitikimus, o ne tik paskelbti bendrą kvietimą savivaldybės puslapyje.

Vietos organizacijos ir bendradarbiavimo galimybės

Tolesniam vietos bendradarbiavimui Zaļā brīvība (Žalioji laisvė) siūlo patirtį tvaraus vartojimo, tekstilės atliekų ir aplinkosauginės informacijos srityse. Latvijas Dabas fonds (Latvijos gamtos fondas) yra parengęs Gamtos ir klimato mokyklos įrašus bei mokomąją medžiagą, jungiančią aplinkosauginį mokymąsi su mokyklos dalykais. Pasaules Dabas Fonds WWF Latvia (Pasaulio gamtos fondas WWF Latvija) yra dar viena įvardyta aplinkosauginė organizacija, kurios veikla galėtų būti susieta su platesne bendruomenine veikla. Mokyklos ir jaunimo paslaugų organizacijos galėtų kreiptis į šias organizacijas dėl kompetencijos ar išteklių, tinkamų SHIFT tipo veiklai. [10,11,12]

Partneris įvardija struktūruotą dialogą, koordinuojamą Latvijos nacionalinės jaunimo tarybos, mokyklų ir universitetų studentų tarybų bei neformalius susitikimus, pavyzdžiui, „Coffee with Politicians“. Jo rūpestis yra tas, kad šie keliai dažnai numato pasitikėjimą savimi, laisvą latvių kalbos mokėjimą ir viešųjų institucijų pažinimą. Jaunas žmogus gali nedalyvauti konsultacijoje vien dėl to, kad niekas nesusisiekė su jo grupe. Todėl Young Folks LV prašo, kad tautinių mažumų, migrantų ir pabėgėlių jaunimo organizacijos turėtų nuolatinę vietą viešajame dialoge, o pasirengimas vyktų kalba, kurią dalyviai gali vartoti.

Kokios paramos reikia

Latvijos skaitmeninės prieigos klausimas susijęs ne tik su įranga, bet ir su administracinėmis kliūtimis. Young Folks LV nurodo, kad kai kurios neseniai atvykusios šeimos neturi Latvijos elektroninės tapatybės (eID) arba bankinės tapatybės, reikalingos registruotis į internetines paslaugas ar kursus. Todėl vien nešiojamojo kompiuterio suteikimas ar išverstas kursas šios problemos neišsprendžia. Jauniems žmonėms gali reikėti praktinės pagalbos naudojantis valstybės e. paslaugomis, e. parašu, darbo paieškos platformomis, bankinėmis ir kitomis oficialiomis sistemomis. Jaunimo organizacijos gali padėti atlikti paprastesnes skaitmenines užduotis, pavyzdžiui, užsiregistruoti į veiklą, parengti dokumentą ar rasti informaciją, tačiau eID, bankinės tapatybės ar oficialių paskyrų klausimus turėtų spręsti atsakingos institucijos. Todėl skaitmeninių įgūdžių veiklos turėtų prasidėti nuo klausimo, kokį konkretų veiksmą dalyvis po mokymų galės atlikti pats.

Latvijos partneriai taip pat atkreipia dėmesį į skirtumus už Rygos ribų, ypač Latgaloje: kai kuriose vietovėse gali trūkti įrangos, interneto prieigos, tekstilės surinkimo vietų ir drabužių mainų galimybių. Todėl planuojant drabužių ar skaitmeninių įgūdžių veiklas svarbu iš anksto įvertinti, kokios paslaugos, erdvės, įranga ir pagalba realiai prieinamos konkrečioje savivaldybėje. Modelis, kuris remiasi lengva prieiga prie miesto paslaugų, tikėtina, kad neatitiks visų jaunimo grupių poreikių.

Šią spragą galima paversti savivaldybių užduotimi: parengti paprastą vietos žemėlapį, kuriame būtų matyti tekstilės surinkimo vietos, mainų galimybės, taisymo paslaugos, viešai prieinama įranga ir kontaktai, galintys padėti jaunimo grupei pradėti veiklą. Toks žemėlapis turėtų būti atnaujinamas, nes jauniems žmonėms netinka nuorodos į paslaugas, kurios realiai nebeveikia arba veikia tik sostinėje.

Pirmas dalyvio kontaktas su programa

Young Folks LV mano, kad būtų naudinga turėti informavimą ir mokymų medžiagą latvių, rusų ir ukrainiečių kalbomis. Tai susiję ir su pirmuoju kvietimu, ir su mokymu užsiėmimo metu. Žinutė turėtų paaiškinti, ką dalyviai darys, ar veikla nemokama, kaip užduoti klausimus prieš registruojantis. Partneris taip pat prašo darbuotojų mokymų mišrių kalbų grupių darbui ir paramos, atsižvelgiančios į jaunų migrantų poreikius. NVO gali padėti jaunam žmogui pirmą kartą ateiti į veiklą, suprasti, ko tikėtis, ir drąsiau užduoti klausimus. Tai svarbu tada, kai jis dar nesijaučia pasirengęs pats kreiptis į savivaldybę ar pats imtis organizuoti veiklą.

Ši daugiakalbė prieiga galėtų būti formuluojama kaip viešojo finansavimo sąlyga. Jei programa skirta jaunimui ir finansuojama viešosiomis lėšomis, kvietime turėtų būti aišku, ar informacija prieinama keliomis kalbomis, kas gali padėti užpildyti registraciją ir kaip dalyvis gali užduoti klausimą prieš ateidamas į veiklą. Tokia sąlyga ypač svarbi ten, kur siekiama įtraukti tautinių mažumų, migrantų ir pabėgėlių jaunimą.

Graikija

Patirtis ir mokymosi poreikiai

Innovation Frontiers IKE nurodo, kad Graikijoje jauni žmonės turi kelis formalius dalyvavimo kanalus. Mokyklose veikia mokinių tarybos: klasėse renkamos penkių narių tarybos, o mokyklose – penkiolikos narių tarybos. Universitetuose studentai renka savo atstovus ir gali dalyvauti studentų sąjungų veikloje. Savivaldybių lygmeniu dar vienas dalyvavimo kelias yra jaunimo tarybos, tačiau partneriai pažymi, kad joms trūksta stipresnės paramos.

Šios struktūros galėtų būti naudojamos ir praktinėms tvarumo idėjoms kelti, pavyzdžiui, siūlyti drabužių pakartotinio naudojimo veiklas, prašyti taisymo dirbtuvių ar atkreipti dėmesį į tai, kad tam tikroje vietovėje trūksta paslaugų. Tačiau tam reikia, kad jauni žmonės žinotų, kur kreiptis, mokėtų parengti pasiūlymą ir gautų aiškų atsakymą.

Migrantų, pabėgėlių ir romų jaunimui dalyvauti veiklose dažnai trukdo kalbos barjeras, patyčios, rasizmas ir finansiniai sunkumai. Dalis jaunuolių anksti pradeda dirbti arba padeda šeimai, todėl turi mažiau laiko dalyvauti mokyklos, universiteto ar savivaldybės veiklose. Kiti vengia viešai kalbėti apie savo problemas, nes bijo galimų pasekmių dėl darbo, gyvenamosios vietos ar šeimos padėties. Todėl savivaldybių veiklose reikia saugesnių dalyvavimo būdų. Jauni žmonės turėtų turėti galimybę išsakyti savo nuomonę ir poreikius, bet neturėtų būti verčiami viešame susitikime kalbėti apie privačias ar jautrias aplinkybes.

Šį punktą galima paversti konkrečiu politikos reikalavimu: savivaldybės ir mokyklos turėtų ne tik turėti jaunimo atstovavimo struktūras, bet ir numatyti, kaip į jas bus pakviečiami jauni žmonės, kurie paprastai jose nedalyvauja. Graikijos partneris nurodo, kad migrantų ir tarptautinę apsaugą turinčių vaikų dalyvavimą formaliojo švietimo sistemoje apsunkina vėlavimas juos įrašyti į mokyklas, transporto problemos ir nepakankama kalbos bei integracijos pagalba naujai atvykusiems mokiniams. Todėl dalyvavimo priemonėse turėtų būti numatyta kalbinė pagalba, tarpininkavimas per patikimas NVO ir saugus būdas pateikti nuomonę neatskleidžiant privačių šeimos ar teisinės padėties aplinkybių.

Vietos organizacijos ir bendradarbiavimo galimybės

Graikijoje aplinkosauginio švietimo veiklas ir mokymosi medžiagą siūlo tokios organizacijos kaip WWF Graikija, „Arktouros“ ir Graikijos gamtos apsaugos draugija. [13,14,15] „Innovation Frontiers IKE“ taip pat mini „Eco-Schools“ programą ir aplinkosauginio švietimo centrus, kuriančius ryšius su mokyklomis. Bendradarbiavimas galėtų būti labai praktiškas: mokytojas ar jaunimo darbuotojas naudotų jau parengtą aplinkosauginę medžiagą, NVO prisidėtų svečio pakvietimu ar vizitu, o jauni žmonės šią patirtį susietų su tekstilės užduotimi, interviu ar trumpu medijų darbu. Prieš pradedant bendrą veiklą, mokykla, jaunimo organizacija ir partneriai turėtų aiškiai sutarti, kas už ką atsako.

Serafio Atėnuose yra partnerio pateiktas aktyvios savivaldybės erdvės su edukaciniais ir sporto renginiais pavyzdys. Tai galimas erdvės modelis tolesniam jaunimo darbui. Skaitmeniniam

mokymuisi pateiktoje informacijoje įvardijama Piliečių skaitmeninė akademija, internetiniai kursai, pavyzdžiui, digitalliteracy.gr ir viešai prieinamos įrangos paramos programos. Taip pat aprašomas skaitmeninis mokymasis bendrojo ir profesinio ugdymo mokyklose: nuo teksto rengimo ir saugumo internete iki programavimo ir tinklų diegimo. Graikijos prioritetas yra susieti jaunimo darbą su tinkamomis esamomis galimybėmis, kartu sprendžiant įrangos ir darbuotojų poreikius ten, kur jie išlieka.

Graikijos partnerio pateikta informacija taip pat rodo, kad skaitmeninių įgūdžių srityje jau veikia daugiau viešų priemonių nei tvarumo ar jaunimo dalyvavimo srityse. Todėl politikos formuotojams svarbu ne kurti visiškai naują skaitmeninę sistemą, o prijungti jaunimo, tvarios mados ir bendruomenės veiklas prie jau veikiančių skaitmeninio raštingumo programų. Pavyzdžiui, esami internetiniai kursai, įrangos paramos programos ar skaitmeninės akademijos galėtų būti naudojamos rengiant tinklalaides, vaizdo įrašus, rūbų taisymo gidus ar kvietimus į organizuojamas veiklas.

Kokios paramos reikia

Graikijos partneris pabrėžia, kad NVO aplinkosauginis darbas turėtų būti geriau matomas mokykloms, savivaldybėms ir plačiajai visuomenei. Informacija apie tokias veiklas turėtų būti skelbiama nacionaliniais ir vietos kanalais, taip pat per mokyklas ir, kai tinka, per visuomeninę televiziją. Svarbu ne tik paskelbti, kad programa yra, bet ir aiškiai nurodyti, kas ją organizuoja, kokiai amžiaus grupei ji skirta, kur ji vyksta, ar ji mokama ir į ką kreiptis norint dalyvauti. Tęstinės dirbtuvės mokyklose ir bendruomenėse padėtų projekto metodologiją, tinklalaides ir vaizdo įrašus naudoti po pirminio pristatymo.

Graikijos partnerio patirtis taip pat rodo, kad tvarumo principai turėtų būti taikomi ir pačių renginių organizavimui. Planuojant veiklas galima pasirūpinti rūšiavimo dėžėmis, rinktis vegetarišką maistą, siūlyti vandenį iš čiaupo, vengti perteklinio spausdinimo ir kviesti dalyvius atsinešti savo gertuves bei puodelius. Kelionėms, kai įmanoma, verta rinktis mažiau taršius sprendimus. Skaitmeninėse veiklose tvarumas taip pat gali būti praktiškas: tvarkingai laikomi failai, ištrinamos nereikalingos kopijos ir nenaudojama perteklinė medžiaga.

Jaunimo dalyvavimo srityje pagrindinė spraga yra tarp formalios struktūros ir palaikomos veiklos. Mokyklų ir universitetų tarybos jau suteikia organizuotą aplinką; savivaldybių jaunimo taryboms ir NVO darbui reikia stipresnio ryšio su vietos sprendimais. Partneris siūlo nacionalines iniciatyvas, konkursus ir išteklius esamoms programoms, dalyvaujant Švietimo ministerijai ir savivaldybėms. Siūlymo esmė yra stiprinti ir sujungti šiuos kelius, įskaitant jaunus žmones, kurie nebėra švietimo sistemoje, o ne tikėtis, kad mokykline programa bus pasiekti visi.

Tekstilė neturi apsiriboti perdirbimu

Innovation Frontiers IKE prašo, kad aplinkosauginis švietimas nagrinėtų pirkimo mažinimą, pakartotinį naudojimą ir taisymą bei platesnes priežastis, dėl kurių susidaro atliekos. Esmė ta, kad besimokantysis turėtų galėti kelti klausimus apie drabužio kokybę, reklamą ir prieinamas

paslaugas, taip pat apie asmeninius įpročius. Dirbtuvėse būtų galima aptarti, kada taisyti verta ir kodėl pigų drabužį gali būti sunku pataisyti. Medijų užduotis galėtų palyginti pardavėjo aplinkosauginį teiginį su informacija, kurią jis iš tikrųjų pateikia. Tai siūlomi mokymų pavyzdžiai, jungiantys individualų veiksmą su klausimais verslui ir viešosioms paslaugoms.

Tai ypač svarbu, nes perdirbimas neturėtų būti pristatomas kaip pagrindinis ar vienintelis tvarumo sprendimas. Rekomendacijose verta aiškiai įrašyti trijų žingsnių logiką: mažinti pirkimą, ilgiau naudoti turimus drabužius ir taisyti tai, kas gali būti pataisyta. Tik po šių žingsnių turėtų būti kalbama apie rūšiavimą ar perdirbimą. Toks akcentas padeda jaunimui suprasti, kad tvari mada nėra vien atliekų tvarkymas, bet ir vartojimo įpročių, gaminių kokybės, reklamos bei galimybių taisyti, mainyti ir pakartotinai naudoti drabužius klausimas.

1 kryptis. Jaunimo dalyvavimas ir lyderystė

Rekomendacija Nr. 1. Nustatyti, kokius sprendimus priima jauni žmonės

Savivaldybės, jaunimo centrai, mokyklos ir NVO turėtų iš anksto nurodyti, kokius sprendimus veikloje gali priimti jauni žmonės. Tai gali būti veiklos tema, data, tikslinė grupė, mainų taisyklės, svečio pasirinkimas, viešinimo forma ar galutinis rezultatas.

Rekomenduojama taikyti paprastą taisyklę: kiekviena viešai remiama jaunimo veikla turi turėti bent vieną aiškiai įvardytą sprendimą, kurį priima patys jauni žmonės. Institucija, gavusi jaunimo pasiūlymą, turėtų atsakyti raštu arba susitikime: kas bus remiama, ką reikia patikslinti, kokio sprendimo dar reikia ir per kiek laiko bus atsakyta.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos stovyklos idealios bendruomenės užduotis suteikė dalyviams būdą išreikšti, ko jie norėtų savo aplinkoje. Latvijos partnerių patirtis rodo, kad kai kurioms jaunimo grupėms reikia pagalbos dar prieš dalyvavimą: paaiškinti, kaip veikia konsultacijos, kokia kalba galima kalbėti ir kaip pateikti siūlymą. Graikijos pateiktoje informacijoje balsavimas per esamas jaunimo struktūras įvardijamas kaip galimas būdas įtraukti jaunus žmones į sprendimus.

Šių trijų šalių patirtis rodo, kad dalyvavimui neužtenka vien pakviesti jaunus žmones į renginį ar susitikimą. Reikia aiškaus klausimo, suprantamos dalyvavimo formos ir žmogaus ar organizacijos, kuri padeda idėją suformuluoti.

Praktinis taikymas politikoje

Savivaldybės galėtų taikyti kelis tarpusavyje susijusius sprendimus. Lietuvoje savivaldybių jaunimo reikalų koordinatoriai galėtų rinkti mažiau aktyvaus jaunimo nuomonę per mokyklas, bibliotekas, bendruomenių namus ar kitas jaunimui artimas erdves. Latvijoje nacionalinė jaunimo taryba ir atitinkamos jaunimo institucijos galėtų apsvarstyti nuolatinį tautinių mažumų, migrantų ir pabėgėlių jaunimo organizacijų atstovavimą struktūruotame dialoge, įskaitant partnerio

siūlymą numatyti rezervuotas vietas darbo grupėse. Graikijoje mokyklos ir savivaldybės galėtų naudoti jaunimo balsavimą dėl aiškiai apibrėžtos vietos temos, suteikiant galimybę prisidėti gyvai ir pateikiant viešą atsakymą, paaiškinantį rezultatą. Šios priemonės remtų ES jaunimo strategiją. [1]

Kad jauni žmonės galėtų prasmingai dalyvauti konsultacijose, darbo grupėse ar jaunimo tarybose, jiems gali reikėti pasirengimo ir palaikymo. Atstovui gali reikėti pagalbos perskaityti darbotvarkę, pasikalbėti su savo grupe ir paaiškinti pasiūlymą. Viešosios paramos priemonės galėtų padengti šį darbą per patikimą NVO, paliekant pačią poziciją jauniems žmonėms. Atstovas turėtų galėti grįžti su atsakymu savo bendraamžiams jiems suprantama forma.

Rekomendacija Nr. 2. Finansavime numatyti dalyvavimo išlaidas ir palaipsninę lyderystę

Finansavimo priemonėse turi būti leidžiama padengti realias dalyvavimo išlaidas: kelionę, maitinimą ilgesnės veiklos metu, vertimą, individualią pagalbą, reikalingas priemones ir darbuotojo laiką pirmajam kontaktui. Tai ypač svarbu jauniems žmonėms, kurie turi mažiau galimybių, silpniau moka vietos kalbą arba pirmą kartą dalyvauja veikloje.

Lyderystė turi augti palaipsniui. Pirmasis vaidmuo gali būti mažos apimties: paruošti medžiagą, padėti sutvarkyti erdvę, pasitikti dalyvius ar užduoti vieną klausimą interviu metu. Vėliau tas pats žmogus gali vesti dalį veiklos, pristatyti idėją savivaldybei ar prisidėti prie projekto paraiškos rengimo. Tokį kelią verta aprašyti finansuojamos veiklos plane.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos stovykloje jauni žmonės pirmiausia įsitraukė per praktines ir kūrybines veiklas: komandines užduotis, tekstilės darbus, vizitus, tinklalaidės ir bendruomenės idėjų kūrimą. Tai parodė, kad pradedančiajam lengviau dalyvauti tada, kai jis turi aiškią užduotį ir gali prisidėti ne vien viešu kalbėjimu. Young Folks LV pabrėžia, kad jaunimo darbuotojams reikia mokymų, kaip dirbti su mišriomis kalbinėmis grupėmis ir kaip padėti neseniai į šalį atvykusiems jauniems žmonėms. Graikijos partneris įvardija atskirtį ir baimę kalbėti viešai kaip priežastis, dėl kurių kai kurie jauni žmonės tyli ir neįsitraukia į veiklas.

Šių trijų šalių patirtis rodo darbuotojų įgūdį, kurio įranga negali pakeisti: padėti pradedančiajam dalyvauti jo nepastatant į nepatogią situaciją, neskubinant ir neteisiant dėl pagalbos poreikio.

Praktinis taikymas politikoje

Valstybės ir savivaldybių programos, finansuojančios jaunimo veiklas, turėtų numatyti lėšų ne tik pačiam renginiui, bet ir darbuotojo darbui prieš veiklą bei po jos: pakviesti dalyvį, paaiškinti, ko tikėtis, palaikyti ryšį ir suteikti asmeninę pagalbą, jei jos reikia. Savivaldybių paslaugos ir NVO turėtų sutarti, kas pasitinka naujus dalyvius, kas padeda spręsti patyčių ar atskirties atvejus ir kas padeda susisiekti su atsakinga įstaiga ar specialistu, jei reikia papildomos pagalbos. Dirbtuvių vedėjui gali reikėti kito darbuotojo, kuris palaikytų dalyvį ar paaiškintų užduotį kita kalba; šis

darbas turėtų būti numatytas veiklos biudžete. Kelionės, maitinimo ar kitos dalyvavimo išlaidos turėtų būti padengiamos dar prieš veiklą, kad ribotos lėšos netrukdytų jaunam žmogui atvykti.

Pirmasis drabužių taisymo ar atnaujinimo užsiėmimas turėtų būti lengvai prieinamas naujam dalyviui. Jame galima pradėti nuo trumpos demonstracijos, tada pasiūlyti paprastą praktinę užduotį, o diskusiją palikti kaip pasirenkamą dalį. Jaunas žmogus, kuris dar nepasitiki savo kalbos įgūdžiais arba nenori kalbėti prieš visą grupę, galėtų dirbti kartu su bendraamžiu ir prašyti pagalbos individualiai. Vėliau organizatorius galėtų pasiūlyti kitą, šiek tiek aktyvesnį vaidmenį, pavyzdžiui, padėti pasiruošti kitam užsiėmimui, pakviesti draugą ar prisidėti prie trumpo pristatymo. Taip praktinė veikla tampa saugiu pirmu žingsniu į aktyvesnį dalyvavimą.

2 kryptis. Žalieji įgūdžiai ir tvari mada

Rekomendacija Nr. 3. Drabužių taisymą ir pakartotinį naudojimą paversti nuolatine mokymosi veikla

Nacionalinės ir savivaldybių švietimo, jaunimo ir aplinkosaugos programos turėtų remti reguliarius drabužių priežiūros, taisymo ir pakartotinio naudojimo užsiėmimus. Jie turėtų vykti ne kaip vienkartinė akcija, o kaip pasikartojantis mokymosi ciklas, pavyzdžiui, kartą per mėnesį mokykloje, bibliotekoje, jaunimo centre ar bendruomenės erdvėje.

Praktinė seka turėtų būti paprasta: drabužio priežiūra, nedidelis taisymas, pakartotinis naudojimas, kūrybinis pritaikymas ir dalijimasis rezultatu. Dalyviai galėtų mokytis skaityti priežiūros etiketes, susiūti siūlę, įsiūti sagą, sutvarkyti dėmę, pasiruošti drabužių mainams arba sukurti trumpą taisymo instrukciją kitiems.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos veiklose buvo tekstilės menas, siuvimas iš atraižų ir esamų bendruomenės skulptūrų taisymas. Young Folks LV organizavo rūbų mainus, taisymo kavines ir rūbų atnaujinimą kaip praktinius būdus atskleisti temą, kurios anksčiau nebuvo siūlę atskiroje programoje. Graikijos partneris pabrėžia, kad tvarumo ugdymas neturėtų apsiriboti perdirbimu, o turėtų padėti jauniems žmonėms suprasti vartojimo mažinimą, pakartotinį naudojimą ir taisymą.

Šių trijų šalių patirtis rodo, kad bendra praktinė užduotis gali padėti pradedančiajam įsitraukti gaminant, taisant ar padedant kitiems dar prieš įsitraukiant į ilgesnes diskusijas ar aktyvesnes veiklas.

Praktinis taikymas politikoje

Savivaldybių parama turėtų apimti bendrai naudojamų įrankių priežiūrą ir saugojimą, ne tik jų įsigijimą. Reikia specialisto, galinčio mokyti, kaip siūti ar sutaisyti rūbą, ir tam skirti pakankamai laiko, kad besimokantysis galėtų spėti atlikti darbą. Nemokami užsiėmimai bendruomenės ar jaunimo erdvėse padėtų tiems, kurie negali nusipirkti įrangos ar mokėti už kursą. GreenComp ir Tarybos rekomendacija dėl žaliojo mokymosi suteikia pagrindą susieti šias užduotis su platesniu mokymusi. [2,3]

Užsiėmimas turėtų aiškiai parodyti užduoties prasmę. Drabužių priežiūros ir taisymo įgūdžiai tampa prasmingesni tada, kai jaunas žmogus gali atsinešti savo drabužį ir mokytis jį prižiūrėti ar pataisyti. Dekoratyvaus daikto kūrimas taip pat gali mokyti įgūdžio, bet jis neturėtų visiškai pakeisti drabužių priežiūros. Kartotinis užsiėmimas leidžia dalyviui atsinešti daiktą dar kartą, paklausti, kodėl taisymas nepavyko, ir bandyti iš naujo su pagalba.

Rekomendacija Nr. 4. Susieti mokymąsi su tekstilės taisymo ir pakartotinio naudojimo paslaugomis

Savivaldybės turėtų padėti jaunimo ir bendruomenių organizacijoms užmegzti ryšius su taisymo meistrais, pakartotinio naudojimo organizacijomis, rūšiavimo vietomis, socialinėmis įmonėmis ir aplinkosaugos grupėmis. Šis bendradarbiavimas turėtų būti praktinis: vizitai, užsiėmimai, bendros dirbtuvės, interviu arba trumpi paslaugų gidai, paaiškinantys, kur kreiptis ir kaip konkrečia paslauga pasinaudoti.

Vizitą ar užsiėmimą vedanti organizacija turėtų parodyti visą daikto kelią: ką galima pataisyti, ką galima naudoti pakartotinai, kas tam nebetinka ir kodėl. Jauni žmonės turėtų turėti galimybę klausti, kam perduodami dar tinkami naudoti daiktai, kaip vyksta rūšiavimas ir kur yra atsakingo vartojimo ribos.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos vizitas į socialinio verslo įmones sujungė rūšiavimo paaiškinimą su viktorina, praktine veikla ir interviu su socialinių įmonių steigėjais. Naudinga šio vizito savybė yra tai, kad dalyviai galėjo patikrinti tai, ką išgirdo, stebėdami darbą vietoje. Young Folks LV įvardija atskirą poreikį naujai atvykusioms šeimoms: suprasti vietos dėvėtų daiktų, dovanojimo ir mainų praktikas, kurias kiti dalyviai jau gali žinoti. Graikijos partneriai pabrėžia, kad NVO, mokyklų, savivaldybių erdvių ir aplinkosauginio švietimo organizacijų ryšiai turėtų būti geriau matomi ir lengviau panaudojami mokymosi veiklose.

Šių trijų šalių patirtis rodo, kad jauniems žmonėms reikia ne tik bendros žinutės apie pakartotinį naudojimą, bet ir konkretaus paaiškinimo, kur vietoje galima taisyti, mainyti, dovanoti ar atsakingai perduoti nebenaudojamus daiktus.

Praktinis taikymas politikoje

Parama turėtų padengti organizacijos pasirengimą vizitui ir transportą, kai vizitas yra reikalingas mokymuisi. Nutolusiose vietovėse ar regionuose, kur taisymo, mainų ir tekstilės surinkimo galimybes sunkiau rasti, savivaldybė galėtų padėti parengti paprastą vietos gidą. Jame būtų pateikta patikrinta informacija apie konkrečias tos vietovės galimybes: kur galima pataisyti drabužius, kur vyksta drabužių mainai, kur yra tekstilės surinkimo punktai ir kas priima dar tinkamus naudoti daiktus. Gide taip pat turėtų būti nurodyta, į ką kreiptis dėl po renginio likusių daiktų, kad organizatoriui nereikėtų paskutinę minutę ieškoti, kaip juos atsakingai sutvarkyti. Tai susietų mokymąsi su ES tekstilės strategijos dėmesiu ilgesniam naudojimui. [6]

3 kryptis. Skaitmeninių įgūdžių ugdymas

Rekomendacija Nr. 5. Skaitmeninę prieigą sieti su aiškia praktine užduotimi

Skaitmeninio mokymosi finansavimas neturėtų būti skirtas vien kompiuteriams ar kitai įrangai įsigyti. Reikia finansuoti ir tai, kas leidžia jauniems žmonėms realiai mokytis: interneto prieigą, tinkamas programas, darbuotojo pagalbą ir aiškią praktinę užduotį, kurią dalyvis galėtų atlikti pats. Užduotis gali būti interviu klausimų rengimas, garso įrašo redagavimas, trumpas taisymo gidas, renginio kvietimas, dalyvio registracija ar informacijos patikrinimas.

Telefonas ne visada tinka mokymuisi, ypač kai reikia parengti dokumentą, redaguoti mediją ar saugiai laikyti failus. Todėl jaunimo centruose, mokyklose, bibliotekose ir bendruomenių erdvėse turėtų būti prieinami bendri kompiuteriai, įrašymo priemonės ir darbuotojas, galintis padėti atlikti konkrečią užduotį. Jei įmanoma, įranga galėtų būti skolinama.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos veiklose jauni žmonės kūrė tinklalaides, vaizdo įrašus ir kalbino aplinkosaugos bei socialinio verslo atstovus. Tai parodė, kad skaitmeninė užduotis tampa prasmingesnė, kai ji susieta su realia patirtimi: vizitu, interviu, tekstilės rūšiavimu ar taisymo veikla. Young Folks LV nurodo, kad skaitmeninio turinio kūrimas sudomino jaunuolius, kuriems buvo sunkiau įsitraukti į įprastas teorines veiklas. Graikijos partneriai pabrėžia, kad vaizdo įrašai, tinklalaidės ir metodologija gali būti naudojami kaip mokymosi ištekliai mokyklose ir jaunimo veiklose.

Šių trijų šalių patirtis rodo, kad skaitmeninė užduotis turėtų turėti aiškų tikslą ir kelis skirtingus vaidmenis. Pavyzdžiui, taisymo gido kūrimas gali apimti veiksmų pasirinkimą, fotografavimą ar filmavimą, teksto parengimą, garso įrašymą ir redagavimą. Taip prisidėti gali ir tas jaunas žmogus, kuris nenori būti filmuojamas ar įrašyti savo balso.

Praktinis taikymas politikoje

Skaitmeninių įgūdžių ugdymo finansavimas turėtų apimti ne tik mokyklas, bet ir jaunimo organizacijas, kurios dirba neformaliojo ugdymo srityje. Latvijos partneris pabrėžia, kad kai kuriems jauniems žmonėms reikia pagalbos naudojantis e. paslaugomis ir ugdant skaitmeninius įgūdžius rusų ar ukrainiečių kalbomis. Tokiai veiklai svarbus pirmas gyvas kontaktas: jaunas žmogus turėtų galėti pradėti mokytis net tada, kai jam sunku savarankiškai užsiregistruoti internetu. Jei konkrečiai paslaugai būtina eID, bankinė tapatybė ar kita oficiali prieiga, darbuotojai turėtų paaiškinti šį reikalavimą ir padėti suprasti, į kurią atsakingą įstaigą kreiptis.

Graikijos pavyzdys rodo, kad jaunimo organizacijos turėtų būti įtrauktos į jau veikiančias skaitmeninio raštingumo priemones. Finansavimas galėtų leisti jaunimo darbuotojams dalyvauti esamuose skaitmeniniuose mokymuose, naudotis viešai pieinamomis mokymosi platformomis ir gauti įrangos paramą, kai skaitmeninis darbas susietas su konkrečia jaunimo užduotimi.

Lietuvos partneris siūlo skaitmeninį mokymąsi vertinti pagal tai, ką dalyvis po veiklos gali atlikti savarankiškai. Pavyzdžiui, jis gali išsaugoti ir rasti failą, paredaguoti sutartą medžiagą ar pasidalyti

ja pasirinktu kanalu. Tai padėtų jaunimo darbuotojui suprasti, kokios pagalbos dar reikia. Dažnas telefono naudojimas neturėtų būti laikomas įrodymu, kad jaunas žmogus jau moka atlikti šias užduotis. DigiComp gali padėti pasirinkti tokių užduočių mokymosi tikslus. [4,5]

Rekomendacija Nr. 6. Mokyti saugiai ir kritiškai kurti skaitmeninį turinį

Jaunimo medijų veiklos turėtų mokyti ne tik filmuoti, įrašyti ar montuoti, bet ir atsakingai naudoti informaciją. Kai jauni žmonės kuria tinklalaidę, vaizdo įrašą, gidą ar socialinių tinklų įrašą apie tvarią madą, jie turėtų patikrinti, ar jų vartojami teiginiai yra tikslūs. Pavyzdžiui, prieš vadinant gaminį ar veiklą „ekologiška“, „žalia“ ar „tvaria“, reikia paaiškinti, kuo šis teiginys pagrįstas: ar kalbama apie medžiagas, gamybą, ilgesnį naudojimą, taisymą, pakartotinį naudojimą ar mažesnį vartojimą.

Kuriant turinį taip pat svarbu užtikrinti dalyvių saugumą ir pasirinkimo teisę. Prieš fotografuojant, filmuojant ar įrašant balsą, organizatorius turi paaiškinti, kur medžiaga bus naudojama ir kokius pasirinkimus turi dalyvis. Jaunas žmogus turėtų galėti prisidėti prie klausimų rengimo, garso, montažo ar teksto ir tada, kai nenori būti matomas ar girdimas galutiniame darbe.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos stovykloje jauni žmonės aptarė, ką reiškia terminai „ekologiškas“, „žalias“ ir „tvarus“, ir kūrė medijų turinį apie tvarią madą. Tai parodė, kad skaitmeninio turinio kūrimas gali būti naudojamas kaip informacijos tikrinimo užduotis: dalyvis ne tik pakartoja girdėtą žinutę, bet ir mokosi perteikti ją konkrečiame pavyzdyje. Young Folks LV pabrėžia kritinių medijų įgūdžių svarbą jaunimui, kuris informaciją gauna keliomis kalbomis ir iš skirtingų šaltinių. Graikijos partnerių indėlis taip pat rodo, kad tvarumo temos neturėtų būti pateikiamos tik kaip bendri šūkiai.

Šių trijų šalių patirtis rodo, kad medijų veikla gali padėti jaunimui kelti klausimus apie tvarumą, reklamą ir atsakingą vartojimą. Todėl svarbu mokyti ne tik naudotis programėlėmis, bet ir suprasti, ką jaunas žmogus teigia savo sukurtame turinyje.

Praktinis taikymas politikoje

Valstybės ir savivaldybių finansuojamos jaunimo programos turėtų numatyti laiką ne tik turiniui sukurti, bet ir informacijai patikrinti. Darbuotojų mokymai turėtų apimti du dalykus: techninį turinio parengimą ir teiginių tikrinimą. Darbuotojai turėtų mokėti padėti dalyviams įrašyti aiškų garsą, parengti subtitrus, naudoti įskaitomą tekstą, pritaikyti turinį skirtingomis kalbomis ir patikrinti teiginius apie tvarumą. Dirbtuvėse galima aiškiai paskirstyti vaidmenis: vienas dalyvis tikrina, ar informacija atitinka šaltinį, kitas žiūri, ar tekstas aiškus auditorijai, trečias rūpinasi garsu, vaizdu ar montažu.

Sukurtas medijų turinys turėtų suteikti žiūrovui pakankamai konteksto. Pavyzdžiui, trumpa rūbų taisymo demonstracija turėtų parodyti, koks drabužis taisomas ir kokia problema sprendžiama. Interviu apie paslaugą turėtų įvardyti organizaciją ir datą, kada informacija buvo patikrinta. Tai padeda atskirti konkretų praktinį pavyzdį nuo bendro teiginio apie visus produktus, paslaugas ar tvarumo sprendimus.

4 kryptis. Jaunimo inicijuotos bendruomenės veiklos

Rekomendacija Nr. 7. Įdiegti mažų dotacijų modelį jaunimo idėjoms

Savivaldybės ir viešieji jaunimo finansuotojai turėtų sukurti mažų dotacijų jaunimo idėjoms įgyvendinti. Pirmam bandymui dažnai pakanka kelių šimtų eurų, jei kartu suteikiama patikima pagalba. Lėšos galėtų būti skirtos medžiagoms, patalpai, transportui, vertimui, svečio atvykimui, viešinimui ar dalyvių maitinimui ilgesnės veiklos metu.

Paraiška turi būti trumpa ir suprantama. Ji galėtų klausti penkių dalykų: ką jaunuoliai nori daryti, kam tai skirta, kur tai vyks, kokios pagalbos reikia ir kaip bus pasidalytas darbas. Mentorius arba priimanti organizacija turėtų padėti idėją paversti paraiška, bet sprendimai dėl veiklos turi likti jaunimo grupei.

Projekto išmoktos pamokos

Latvijos partneris remiasi platesne Erasmus+ KA210 dotacijų patirtimi ir pabrėžia, kad pirmą kartą veikiančioms jaunimo grupėms reikia paprastų paraiškų bei lengvo atsiskaitymo. Lietuvos partneris stovykloje pakvietė dalyvius kurti bendruomenės idėjas, todėl mažų dotacijų modelis galėtų padėti vieną iš tokių idėjų tęsti po projekto veiklų. Graikijos partneris taip pat siūlo nacionalinius konkursus, prizus ir paramą jaunimo iniciatyvoms, kad geros idėjos galėtų tapti realiomis veiklomis mokyklose ar savivaldybėse.

Šių trijų šalių patirtis rodo, kad jaunimui svarbu ne tik dalyvauti organizuotose dirbtuvėse, bet ir turėti aiškų kelią savo idėjai įgyvendinti: suprantamą paraišką, nedidelę finansinę paramą, mentoriaus pagalbą ir paprastą atsiskaitymą.

Praktinis taikymas politikoje

Neformali grupė turėtų galėti veikti per palaikančią organizaciją, kuri tvarko sutartus mokėjimus ir rezervacijas, o jauni žmonės priima pagrindinius sprendimus. Balsių bendruomenė siūlo išankstinį finansavimą, kad dalyviai neturėtų pirmiausia mokėti patys. Atsiskaitymas galėtų prašyti trumpo veiklos aprašymo, sutartų išlaidų įrodymų ir grupės mokymosi. Savivaldybės turėtų nuspręsti, kas yra proporcinga mažai dotacijai, ir paaiškinti tai prieš paraišką, nurodydamos vieną kontaktinį asmenį klausimams.

Latvijos partneris siūlo atskirą finansavimą tautinių mažumų, migrantų ir pabėgėlių jaunimo vedamoms idėjoms, ypač už nutolusiuose regionuose. Savivaldybės galėtų svarstyti specialias dotacijas arba paramą esamoje priemonėje, suteikiant kalbinę pagalbą prieš pateikiant paraišką. Tai turėtų būti pasirenkama pagal vietos prieigos poreikius. Grupei neturėtų reikėti tapti NVO dalimi vien tam, kad paprašytų medžiagų pirmai mažai bendruomeninei veiklai.

Graikijos partneris siūlo nacionalinius konkursus, prizus ir paramą jaunimo iniciatyvoms. Ši patirtis rodo, kad mažos dotacijos gali būti siejamos ne tik su savivaldybių finansavimu, bet ir su konkursais ar kitomis viešomis iniciatyvomis, jei aiškiai nurodoma, kaip atrinkta idėja galės būti įgyvendinta praktiškai.

Pirmą kartą veikiančiai grupei dažnai pakanka kelių šimtų eurų, nemokamos erdvės, medžiagų, pagalbos viešinant ir labai trumpos ataskaitos. Paraiška neturėtų reikalauti sudėtingos projektinės kalbos. Vertinant tokias idėjas reikėtų atsižvelgti ne tik į dalyvių skaičių, bet ir į tai, ar veikla pasiekia grupę, kuri paprastai nedalyvauja savivaldybės jaunimo programose.

Rekomendacija Nr. 8. Padaryti bendruomenės erdves lengvai prieinamas jaunimo veikloms

Savivaldybės turėtų viešai paskelbti, kokios patalpos ir įranga gali būti naudojamos jaunimo veikloms. Informacija turi būti paprasta: kur kreiptis, kada erdvė laisva, ar ji nemokama, kaip rezervuoti, kokios priemonės yra vietoje ir kas padeda naudotis erdve.

Tekstilės veiklai reikia stalo, saugių įrankių, vietos medžiagoms ir galimybės palikti nebaigtą darbą iki kito susitikimo. Medijų veiklai reikia ramios vietos įrašymui, kompiuterio arba kitos tinkamos įrangos. Nebūtina visko turėti vienoje vietoje, tačiau dalyviams turi būti aišku, kur ir kada jie gali tęsti darbą.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos partnerio organizuota siuvimo veikla subūrė jaunus dalyvius ir bendruomenės gyventojus kūrybai bei taisymui. Ji parodė dvikryptį mokymąsi: gyventojas gali paaiškinti taisymo būdą, o jaunas žmogus gali padėti jį nufilmuoti ar aprašyti. Latvijos partneris nurodo, kad drabužių mainai padėjo kurti ryšius tarp skirtingų kalbinių grupių. Graikijos partnerio pateiktas Serafio Atėnuose pavyzdys rodo, kad savivaldybės erdvės gali tapti vieta edukacinėms, bendruomeninėms ir jaunimo veikloms.

Praktinis taikymas politikoje

Savivaldybės turėtų paskirti aiškų erdvės kontaktą, kuris padėtų dėl prieigos ir sutartos priežiūros. Grupė ir erdvės šeimininkai turėtų sutarti, kaip saugomas nebaigtas darbas ir kada dalyviai gali grįžti. Graikijos partnerio Serafio pavyzdys suteikia atspirties tašką svarstant, kaip savivaldybės erdvė galėtų remti tolesnį jaunimo darbą. Savivaldybė, svarstanti panašų pasiūlymą, turėtų klausti, kurios jaunimo grupės jau naudoja jos erdves ir ar neformali grupė gali gauti rezervaciją iš anksto nežinodama sistemos.

Pasiūlyme turėtų būti aišku, kas lieka erdvės šeimininkų atsakomybėje ir ką gali rinktis jauni žmonės. Erdvės šeimininkai gali užtikrinti priežiūrą ir padėti naudotis įranga, o grupė planuoja veiklą ir kviečia dalyvius. Šių vaidmenų įvardijimas gali sumažinti Lietuvos partnerių patirtyje minimą nerimą, kad suaugusieji perims jaunimo idėją. Tai taip pat suteikia naujam organizatoriui žmogų, į kurį galima kreiptis iškilus praktinei problemai.

5 kryptis. Finansavimas ir tęstinumas

Rekomendacija Nr. 9. Leisti finansuoti veiklas, kurios jungia jaunimo, švietimo, aplinkosaugos ir skaitmeninių įgūdžių tikslus

Nacionalinės ir savivaldybių finansavimo priemonės turėtų leisti vienoje veikloje jungti jaunimo, švietimo, aplinkosaugos, bendruomenių ir skaitmeninių įgūdžių tikslus. Pavyzdžiui, viena programa gali apimti tekstilės taisymo užsiėmimą, vizitą pas vietos partnerį, tinklalaidės įrašymą ir trumpo skaitmeninio rezultato kūrimą.

Tokiai veiklai reikia ne tik vieno renginio biudžeto. Reikia finansuoti pasirengimą, partnerių bendradarbiavimą, dalyvių pakvietimą, kalbinę pagalbą, darbuotojo laiką tarp susitikimų ir rezultatų pritaikymą kitoms grupėms. Todėl daliai organizacijų būtinas kelių metų finansavimas arba tęstinė savivaldybės sutartis.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos stovykla parodė, kad viena programa gali sujungti kelias veiklas: kūrybą, vietos vizitus, tinklalaidžių kūrimą ir bendruomenės idėjas. Tokiam modeliui reikia daugiau nei vienos renginio dienos. Reikia pasirengimo, partnerių derinimo, aiškių užduočių dalyviams ir žmogaus, kuris palaiko ryšį tarp veiklų.

Latvijos partnerio patirtis rodo, kad darbas su tautinių mažumų, migrantų ir pabėgėlių jaunimu reikalauja nuoseklaus ryšio. Tokiam darbui neužtenka paskelbti kvietimą. Reikia organizacijos, kuri geba pasiekti jaunus žmones, paaiškinti veiklos prasmę, padėti įsitraukti ir palaikyti ryšį po pirmo susitikimo. Graikijos partnerio patirtis rodo kitą poreikį: geros NVO programos turi būti aiškiau susietos su mokyklomis, savivaldybėmis ir vieša informacija, kad apie jas sužinotų daugiau jaunų žmonių.

Šių trijų šalių patirtis pagrindžia finansavimo modelį, kuris remia ne tik atskirą renginį, bet ir pasirengimą, partnerystes, dalyvių pakvietimą, ryšio palaikymą ir tęstinį darbą po veiklos.

Projektas buvo naudingas ir darbuotojams bei savanoriams. Partneriai mokėsi vieni iš kitų: vieni turėjo daugiau patirties tvarumo srityje, kiti stipriau dirbo su skaitmeniniais įgūdžiais ar jaunimo bendruomenių kūrimu. Tai padėjo išbandyti naujus metodus, sustiprino projektų valdymo ir tarpkultūrinės komunikacijos įgūdžius. Taip pat paaiškėjo, kad veiklos sėkmei labai svarbus pačių vykdytojų įsitraukimas ir tikėjimas idėja, nes tik tada ją lengviau perduoti jaunimui, partneriams ir vietos bendruomenei.

Praktinis taikymas politikoje

Valstybės ir savivaldybių finansuojamose jaunimo programose turėtų būti aiškiai nurodyta, kokios išlaidos laikomos tinkamomis finansuoti. Be pačios veiklos, turėtų būti galima finansuoti pasirengimą, bendradarbiavimą su kita organizacija, kalbinę pagalbą, bendrų įrankių naudojimą per kelis užsiėmimus ir darbuotojų mokymąsi. Tai leistų organizacijoms planuoti ne tik vieną renginį, bet visą veiklos procesą.

Kai veikla jungia mokyklą, NVO, savivaldybės erdvę ar kitą partnerį, turėtų būti aišku, kas atsako už bendrą pasiūlymą ir finansavimo klausimus. Jaunimo grupei neturėtų reikėti aiškintis kelių institucijų tvarkos ar būti siunčiamai iš vienos įstaigos į kitą. Vienas aiškus kontaktas padėtų greičiau suprasti, kokia parama prieinama ir kokių veiksmų reikia.

Ilgesnis finansavimas turėtų apimti ir darbą tarp veiklų: komunikaciją su dalyviais, pagalbą gauti patalpą, pasirengimą kitam užsiėmimui, ryšio palaikymą su grupe, vertimą ar tarpininkavimą su mokykla ar savivaldybe. Tai ypač svarbu organizacijoms, kurios dirba su sunkiau pasiekiamu jaunimu, nes pasitikėjimui sukurti neužtenka vieno trumpo projekto ar vieno viešo renginio.

Rekomendacija Nr. 10. Užtikrinti, kad SHIFT metodologija būtų naudojama po projekto

Jaunimo ir švietimo institucijos turėtų padėti naudoti SHIFT metodologiją ir po SHIFT projekto pabaigos. Vien pasidalyti nuoroda nepakanka. Reikia trumpo paaiškinimo, kuri metodologijos dalis tinka mokyklai, jaunimo centrui, bibliotekai ar bendruomenei, kokių priemonių reikia ir kiek laiko užtrunka veikla.

Praktinis naudojimas galėtų būti toks: organizacija pasirenka vieną metodologijos dalį, susieja ją su tekstilės užduotimi ir iš anksto numato, koks bus dalyvių rezultatas. Savivaldybė arba nacionalinė institucija galėtų skirti kontaktinį asmenį, kuris padeda pasirinkti tinkamą veiklos formatą.

Projekto išmoktos pamokos

Lietuvos partnerio patirtis rodo, kad metodologija tampa naudingesnė tada, kai ji siejama su konkrečia veikla: tekstilės dirbtuvėmis, vizitu, interviu, tinklalaide ar bendruomenės idėja. Latvijos partneris vertina metodologiją ir tęstinių dirbtuvių modelį, nes mažesnių NVO darbuotojai gali nebūti tekstilės ar skaitmeninių sričių specialistai. Graikijos partneris siūlo platinti metodologiją skirtingų lygių pedagogams.

Šių trijų šalių siūlymai rodo tą patį praktinį poreikį: svarbu ne tik paviešinti metodologiją, bet ir padėti žmogui suprasti, kurią jos dalį pasirinkti, kaip ją pritaikyti ir kokių priemonių reikės veiklai įgyvendinti.

Tęstinumo požiūriu svarbu, kad projekto rezultatai neliktų tik baigtinio projekto archyve. Partneriai planuoja tęsti drabužių mainytuves, siuvimo dirbtuves, kūrybines tekstilės veiklas ir žaisliukų gyvūnų prieglaudoms gamybą. Įgyti skaitmeninės komunikacijos įgūdžiai gali būti pritaikyti kituose projektuose bei iniciatyvose, stiprinant bendruomenės veiklų matomumą.

Praktinis taikymas politikoje

Nacionalinės jaunimo ir švietimo institucijos, savivaldybės, mokyklos, bibliotekos, jaunimo centrai ir NVO gali padėti projekto medžiagai pasiekti daugiau žmonių. Jos galėtų įtraukti SHIFT metodologiją į mokymus, projektines veiklas, jaunimo užsiėmimus, bibliotekų edukacijas ar bendruomenių dirbtuves. Svarbu, kad medžiaga būtų pristatoma ne kaip baigtas projekto rezultatas, o kaip priemonė, kurią galima pritaikyti konkrečiai veiklai: drabužių taisymo dirbtuvėms, mainams, tinklalaidei, vaizdo įrašui ar diskusijai apie vartojimą.

Savivaldybės galėtų padėti susieti susidomėjusias organizacijas su vietos specialistais, bendruomenių erdvėmis, mokyklomis ar NVO, kurios jau turi panašios patirties. Mokyklos ir jaunimo centrai galėtų naudoti pasirinktą metodologijos dalį kartu su praktine užduotimi, o bibliotekos ar bendruomenių namai galėtų suteikti vietą, įrangą ar pagalbą viešinant veiklą.

Viešinant projekto medžiagą turėtų būti aiškiai nurodyta, kaip ją galima naudoti praktiškai. Pranešimas galėtų nukreipti pedagogą, jaunimo darbuotoją ar bendruomenės atstovą į konkretų kontaktą, veiklos pavyzdį ar tęstines dirbtuves. Vien tik paskelbti, kad metodologija parengta, nepakanka. Reikia parodyti, kokią veiklą galima organizuoti, kam ji skirta, kiek laiko ji trunka ir kokių priemonių reikia.

Rekomendacija Nr. 11. Įtraukti tekstilės, tvarumo ir skaitmeninio turinio užduotis į formalųjį ir neformalųjį ugdymą

Švietimo institucijos turėtų skatinti mokyklas, profesinio mokymo įstaigas, aukštąsias mokyklas ir neformaliojo ugdymo organizacijas taikyti užduotis, kurios jungia tekstilę, tvarumą ir skaitmeninį turinį. Tai gali būti integruota į pilietiškumo, technologijų, ekonomikos, medijų, aplinkosaugos ar projektinio mokymosi veiklas.

Mokymosi rezultatas turi būti aiškus ir patikrinamas: dalyvis paaiškina drabužio pasirinkimą, pritaiko priežiūros ar taisymo metodą, patikrina informacijos šaltinį, parengia trumpą medijų darbą arba pristato bendruomenės idėją. Tokia užduotis leidžia vertinti ne tik žinias, bet ir praktinį veiksmą.

Projekto išmoktos pamokos

Graikijos partneris siūlo darbą tarp dalykų ir mokyklų tęstines dirbtuves. Lietuvos stovyklos galutinė refleksija ir Youthpass pažymėjimai yra pavyzdys, kaip padėti dalyviams apibūdinti savo mokymąsi. Young Folks LV prašo platesnio neformaliojo mokymosi metu įgytų įgūdžių pripažinimo. Šie punktai palaiko ryšį tarp veiklos ir to, ką besimokantysis gali paaiškinti ar panaudoti vėliau, nelaikant mokyklos lankymo vieninteliu mokymosi keliu.

Latvijos partneris taip pat siūlo, kad neformaliojo ugdymo metu įgyti įgūdžiai būtų labiau pripažįstami. Praktikoje tai galėtų reikšti Youthpass tipo pažymėjimą, mokyklos pripažįstamą projektinę veiklą arba aiškų dalyvio pasiekimų aprašą. Tokiu būdu tekstilės taisymas, medijų kūrimas, renginio organizavimas ar darbas mišrioje kalbinėje grupėje nebūtų matomi kaip vienkartinė veikla, o kaip įgūdžiai, kuriuos jaunas žmogus gali parodyti mokykloje, darbe ar kitoje programoje.

Praktinis taikymas politikoje

Švietimo institucijos ir savivaldybės turėtų sutarti, kaip mokyklos programa gali įtraukti vietos bendruomenės dalyvavimą ir bendradarbiavimą su NVO. Mokykla galėtų svarstyti rūbų taisymo užduotį, medijų kūrimą ar vaidmenį renginyje užskaityti kaip mokymąsi pagal savo taisykles; bet kokiam formaliam įskaitymui reikėtų atsakingos institucijos patvirtinimo. Šis bendradarbiavimas

remtųsi Tarybos rekomendacija dėl žaliojo mokymosi ir Skaitmeninio švietimo veiksmų planu. [2,4]

Konkursai galėtų kviesti jaunus žmones pateikti praktinius darbus, susijusius su tekstile ir tvarumu: drabužių taisymo gidą, tinklalaidę, vaizdo įrašą ar bendruomenės idėją dėl pakartotinio naudojimo. Svarbu, kad konkursas nesibaigtų vien apdovanojimu. Organizatoriai turėtų iš anksto paaiškinti, kas gali nutikti su atrinktomis idėjomis po konkurso: ar jos galės būti pristatytos mokykloje, išbandytos jaunimo centre, įgyvendintos bendruomenėje ar tęsiamos su mentoriaus pagalba.

Tokiu atveju konkursas tampa ne tik vienkartiniu darbu, bet ir mokymosi dalimi. Jaunas žmogus ne tik pateikia idėją, bet ir supranta, kaip ją būtų galima pritaikyti realioje aplinkoje.

Išvados

Pagrindinis sprendimas politikos formuotojams yra aiškus: žaliasis ir skaitmeninis mokymasis turi tapti reguliariu vietos pasiūlymu, o ne vienkartine projekto veikla. Tam reikia trijų sąlygų: jaunimui suprantamo dalyvavimo kelio, praktiškai finansuojamų veiklų ir organizacijų, galinčių tęsti darbą tarp renginių.

Lietuvoje rekomenduojama stiprinti bendruomenines tekstilės dirbtuves, vietos vizitus ir mokymąsi tarp kartų. Latvijoje svarbiausia užtikrinti kalbinę pagalbą, skaitmeninę prieigą ir paprastą pirmą žingsnį tautinių mažumų, migrantų ir pabėgėlių jaunimui. Graikijoje svarbu geriau sujungti mokyklų ir universitetų atstovavimą, savivaldybių erdves, NVO patirtį ir viešai prieinamą informaciją.

Lietuvos atveju ypač svarbu, kad bendruomeninių veiklų tęstinumas būtų įtrauktas į savivaldybių jaunimo, švietimo ir bendruomenių programas. Tai leistų gerą projekto patirtį perkelti į pastovesnį modelį, kuriame aišku, kas suteikia erdvę, kas padeda su įrankiais, kas kviečia jaunimą ir kaip veikla gali būti kartojama po projekto pabaigos.

Rekomendacijos gali būti įgyvendinamos per jau veikiančias priemones: savivaldybių jaunimo programas, neformaliojo ugdymo finansavimą, mokyklų projektines veiklas, bibliotekų ir bendruomenių teikiamas paslaugas, skaitmeninių įgūdžių mokymus ir aplinkosauginio švietimo iniciatyvas. Svarbiausia, kad priemonė aiškiai finansuotų ne tik renginį, bet ir pasirengimą, dalyvių palaikymą, praktines priemones ir tęstinumą.

Šaltiniai

[1] Europos Sąjungos Taryba. ES jaunimo strategija 2019–2027. Rezoliucija 2018/C 456/01. Strateginio bendradarbiavimo sistema; oficiali Europos jaunimo portalo apžvalga. EU Youth Strategy

[2] Europos Sąjungos Taryba. 2022 m. birželio 16 d. rekomendacija dėl mokymosi žaliosios pertvarkos ir darnaus vystymosi labui, 2022/C 243/01. Neprivalomos politikos gairės; Komisijos apžvalga. Learning for the green transition

[3] Europos Komisija, Jungtinis tyrimų centras. GreenComp – Europos tvarumo kompetencijos sistema. 2022. Mokymosi rengimo pagrindas; tai nėra teisinė ugdymo programa ar kvalifikacija. GreenComp framework

[4] Europos Komisija. Skaitmeninio švietimo veiksmų planas 2021–2027. COM(2020) 624 final. Politikos iniciatyva; dabartinė Komisijos apžvalga atnaujinta 2026 m. birželio 5 d. Digital Education Action Plan

[5] Europos Komisija, Jungtinis tyrimų centras. DigiComp 3.0. Europos skaitmeninės kompetencijos sistema, penktasis leidimas, 2025. Dabartinė orientacinė sistema, įtraukianti su DI susijusį mokymąsi. DigiComp 3.0

[6] Europos Komisija. ES tvarios ir žiedinės tekstilės strategija. COM(2022) 141 final, 2022 m. kovo 30 d. Strategija ir oficiali apžvalga; teisinės priemonės turi atskiras taikymo datas. Textiles strategy

[7] Save the Baltic Sea. Aplinkosauginė informacija ir edukacinės veiklos. https://savebaltic.eu/

[8] Dirbinyčia. Organizacijos profilis, Lietuvos socialinio verslo asociacija. https://lisva.org/lisva-narys/dirbinycia/

[9] Būk su manimi. Mes2 organizacijos profilis ir tekstilės pakartotinio naudojimo veiklos, vykdomos kartu su Dirbinyčia. https://mes2.lt/

[10] Zaļā brīvība (Green Liberty). Organizacijos profilis ir tvaraus vartojimo veikla. https://www.zalabriviba.lv/en/

[11] Latvijas Dabas fonds. Gamtos ir klimato mokyklos įrašai ir mokomoji medžiaga, 2020–2021. https://ldf.lv/biblioteka/dabas-un-klimata-skola/

[12] Pasaules Dabas Fonds (WWF Latvia). Organizacijos profilis ir aplinkosauginė veikla. https://lv-pdf.panda.org/

[13] WWF Graikija. Aplinkosauginio švietimo ištekliai. https://www.wwf.gr/en/knowledge_hub/environmental_education/

[14] Arktouros. Aplinkosauginio švietimo veiklos. https://www.arcturos.gr/en/activities/environmental-education/

[15] Graikijos gamtos apsaugos draugija. Organizacijos profilis ir aplinkosauginis švietimas. https://www.eepf.gr/en/